

חוקת הבתים פרק שלישי בבא בתרא

בג א מיי פט"ו מהל' טוען
הלכה ו סגמ עשין זה
טוש"ע ח"מ סי' קמה פט"ק
ג:

בב ב מיי ש פ"ט הל' ו
סגמ עשין זה טוש"ע
ח"מ סי' ק"ה פט"ק א:
בב ג מיי ש ושי' בהשגות
ובגמ"ד משנה טוש"ע
שם סי' כ:

בב ד מיי ש פ"ד הל' ח
ושי' מהל' גיולה הלכה
די סגמ עשין זה טוש"ע
ח"מ סי' ע"ה פט"ק ג ושי'
שם פט"ק ג ופט"ק ד:

רבינו גרשום

הדרא ארעא והדרי פרי.
דאכל למפרע כ"ד ולא
אסהידו אתלת שנין הדרא
ארעא והדרא פרי. אמר
רב זבדי. אמאי הדרי
פרי והא אי טעין ואמר
לפירות ירדתי שנתשכחה
לו במשכחתי טרוריא או
אריס אני בה נאמן. האי
מאן דנקיט מגלא ותובליא
ולפי שדקלין הם בבוהין
כשרוצין ליקוט התמרים א'
מביאין מגל ארין ומשמיין
תובליא שהוא סל בהשעין
ארין ומבטיחין הסל כנגד
התמרים והוחיבין אותם
מגל ונפליים התמרים בסל
כדי שלא יפלו התמרים
לארץ ויתבקעו ויתפלו: אי
הכי. להיכא דאחזיק
בקרקע חרתין שנין אמאי
לא אמרין לא חציף אינש
דאכל ארעא דלא דידיה ולא
מסקלין ליה ומשני ארעא
אמרי' ליה אחוי שטרך:

(א) ע"י בעיקר ערך תכלת.

וא מעין ואמר לפירות ירדתי בו'. פי' תחלה כי א"ל מאי בעית
בהאי ארעא אע"ג דבעשה שאכל היה בעל השדה יכול לעכב
ולא היה נאמן לומר לפירות הורדתי^א מיהו כיון שכבר אכלו וזה בא
להוילא נאמן לומר לפירות ירדתי וא"ת מאי איריא משום דלא חציף
תיפוק ליה משום דתפיס מידי דהוה
אמטלטלין שאין עשויין להשאיל
ולהשכיר דאי אמר לקוחין הן בידי
נאמן וי"ל דאיטריך טעמא דלא חציף
אם לקטן והניח צרשות שאינן שלו
דלא תפיס בהן וא"ת כי לא אמר נמי
לפירות ירדתי אלא דאייתי סהדי דאכל
צ' שנים כי הך דשמעתין יהא נאמן
בטעמיה דבמיגו דאי בעי אמר לפירות^ב
ירדתי לאו פירכא היא דלין זה מיגו
שהרי צא למצוה גם הקרקע^ג ודוקא
פרי דתמרי שנין הדרי אכל פרי
דשנה שלשית לא הדרי דאי מהימן
בנאי' דלמר שאכלה שלש שנין גם
הקרקע תהיה שלו:

איזיל ואגדריה דיקרא. פי' לגדור
תמרים שעל הדקל גדדירה
שייכא בתמרים ולא אייתי בקצילת
דקלא דא"כ ה"ל למימר ואיקטליה
כדאמר' צ"ל כל הנשבעין (שנוטע דף
מו. ושם אר"נ האי מאן דנקיט נרגא
ואמר איזיל ואקטליה לדיקלא דפלניא
כו' ונראה לר"י ולר"צ"ם שאם היה
צא לקצוף הדקל עלמנו לא היה נאמן
דדוקא פירות הוא דעבדי אינשי
דמוזני אכל דקל אין דרך בני אדם
למכור לקון מעד דאמר' צ"ל המוצל
(צ"ק דף טא: ושם) שורי הרגת נטיעותי
קצלת אתה אמרת לו להרגו אתה
אמרת לו לקצו פטור ופריך א"כ לא
שבתת חיי לכל בריה וכו' משמע דאינו
נאמן במיגו דאי בעי אמר מכרת לי
לקצו: **וא** חציף אינש. לאו משום

דקאמר בצרהסא איזיל ואגדריה קאמר דלא חציף דאפילו ליקט
בצנעא נמי שייך לא חציף אינש אם לא שלקחה דרך גניבה:

אי הכי אפילו ארעא נמי. למאי דפרישית לעיל דאינו נאמן אלא
בפירות שלקט כבר אכל ומאיך אינו נאמן אפילו בפירות
אע"ג דלשטר^א (שם) בפרי לא עבדי אפילו לפרש אפילו ארעא אם
הוא טוען שהקרקע שלו שלקחה לא יחזיר פירות שכבר אכל^ב אכל
קרקע פשיטא שיחזיר דאינו נאמן להצא: **דרייבן נסבא דר' אבא**. לא
אקרקע קאי דפשיטא שמחזיר הקרקע אחר שאין לו שנים עדים^ג אלא
השטח נמי אפירי מסיק וקבר השטח כאילו חד סהדא לאורועי למחזיק
קאחי על הפירות שאכל ואינו יכול לכפור ולימא לא אכלתי וכאילו צא
לחייבו שבועה על הפירות אם יכפור ואמר לא אכלתי ואע"פ שמעיד
שהחזיק בה ג' שנים כיון דלין אחר עמו הרי כאילו אינו מעיד על
החזקה אלא נעשה עד אחד לתוצעו פירות הכי כ"ד וטוענה עד דאמר^ד
אבי

אי ליכא סהדי דאכלינהו לפירי אלא בהודאת פיו והוא טעין דזבנתיה מינק
ראיה בשטר ולא עדי חזקה הדרא למרה וחייב שבועה היסת על הפירות דזבנתיה מיניה דמיגו דמצי (א) אמר לא אכלתי פירות כי אם מעט
כגון עייל כורא ואפיק טפי מכורא דבהכי הוה חזקה כדלקמן [ו.]. כי אמר אכלי טובא ודידי אכלי מהימן דלין כאלו מה לי לשקר במקום עדים
שלין ידוע אם לקח קרקע זו ומבעליה אם לא אלא לפי שאבד שטרו בתוך ג' שנים מפסיד ולא דמי להא דאבי ורבא דפליגי עליה דרב
חסדא לעיל [ט"א] דהתם כיון דאיתבצירא מילתא דרב אידי קרוב טפי הרי נודע שאין לו חלק בקרקע ופירות שאכל שלא כדון אכל ואפי' בהודאת
פיו ליחייב: **אמר רב זבדי אי טעין בו'**. מילתא דאפי' נפשה היא. והכי קאמר אם מתחילה כשטענו בעל הקרקע מאי בעית בהאי ארעא אינו
לא השיב: זו מינק דזבנתה אלא לפירות ירדתי כדון אריס למחנה לשליש ולרביע או שמכרת לי פירות עד עשר שנים: **נאמן**. צוה שאכל
למפרע ובשבועה היסת דזבנתיה מיניה ואע"ג דאיכא סהדי דאכלינהו לפירי ושלין הקרקע קניו לו דלא חציף אינש למיחא לארעא דחבריה
ולמיכל פירי דחבריה צננס כדמפרש ואזיל. ומיהו מכאן ולהבא לא יאכל צלל עדים ושטר שקנה הפירות דא"כ כל אדם ירד לקרקע חבירו
ויאכל פירותיו ואמר לפירות ירדתי מאחר שלא נחשו לערעורו של בעל הקרקע: **מגלא וסובליא**. כלי גודרי תמרים המגל לגדור ומזבילא חבל
לעלות לדקל מרוב גובהו. וי"מ תזבילא סל לקבל פירות: **ואמר**. בפנינו: **איזיל ואגדריה לדיקלא דפלניא**. כלומר אלקוט הפירות: **מהימן**.
ושבקיין ליה צ"ד ללקט הפירות צלל עדים ושטר אחרי שאין ידוע שהבעלים מוחין בדבר קודם לקיטתה ואם אחא חבריה וטען להד"מ אחר שליטת
האילן לית עליה אלא שבועה היסת אכל מקמי דליגדריה אתא מריה דדיקלא ואמר להד"מ לא מהימן מלקט עד דמייית ראייה. ודוקא בשטען
מתחילה לפירות ירדתי נאמן צוה שאכל כבר אכל אם מתחלה טען מינק דזבנתה ואח"כ טען לפירות ירדתי שמכחש דבדרי הראשונים אינו
טוען וחוזר וטוען: **אי הכי אפי' ארעא נמי**. כי טעין דזבנתה מינק ליהמנוהו צלל עדי חזקה דלא חציף אינש למיחא בארעא דלא דידיה
היא ולמיכל פירותיה: **פירי נמי**. יומא אחוי שטרך: **היינו נסבא דר' אבא**. דין זה דומה לאותו דין של נסבא דר' אבא. ולא ללמוד מדר' אבא
היו רכיבין דמילתא דפשיטא היא שיגלם הקרקע אחרי שאין לו שני עדים ודומיא בעלמא מדמינן אותו. אי נמי לכך היו מדמינן האי דינא לנסבא
דר' אבא כי היכי דלהדר פירי עם ארעא דהוי כמי שיש עדים דאכל פירות דצלל עדים לא מהדרי פירות כדלעיל דרב נחמן אלא קרקע לאור:

כיון דאודי. דשלא כדון החזיק עד עתה: **אודי**. וישלם פירות שאכל
וכן הלכה: (א) ויש ספרים שכמו צוה **אייסי רב אידי בר אבין סהדי**
דהוה קריב חוקמה רב חסדא בידיה. וגם ר"ח פי' כן. א"ל רב חסדא אמאי
קסמכת דאכלינהו לפירי אהודאת פיו הא עד השמא הוא טעין דלאנא
קריבנא טפי והני סהדי דאייתת לא

מסהדי דלנת קרוב ורחוי (א) ליורשה
והוא אינו רחוי ליורשה אלא
אסהדי דלנת קרוב והאי לא ידעי
ליה וממוך שהוא יכול לומר לא אכלתי
יכול לומר אין אכלי ודידי אכלי
דלאנא קריבנא טפי שאין עדים
מכחישים אותו צדק הלכך לא מפקינן
מיניה: (הג"ה. לא היא) (אלא) שהודה
שאלו הפירות אלא כדמפרש הרב
לצטוף דלא נהירא ליה שהודה על
אכילת הפירות אלא עדים היו שאכלו
ולא היה יכול לכפור ושרא ליה מריה
דמי זה שאמר שהודה על אכילת
פירות הלא לא הודה אלא על הקרקע
ומכל מקום מאי דאכל עד השמא לא
מפקינן מיניה כיון דליכא עדים
בדבר שרצ אידי היה קרוב יומר
אלא על פיו של זה ואבי ורבא סברי
דכיון דאודי אודי שהי הודאת בעל
דין כמלה עדים ופרי מחייבו ממון
ואי הוה גרסינן הא אמאי לית ליה
לרב חסדא הא סברא ויש לפרש בענין
אחר ודדוקא ולכן לא כתבתי. (ע"כ)
ולא נהירא לי דהא לא מוכח הא
סוגיא דשמעתא שהודה על אכילת
הפירות אלא עדים היו בדבר ולא
היה יכול לומר: (א) **האי אייתי סהדי**
דאכסהי הכור. עד יום מותם ומה
לא מכרו לאזבתי על זה השני: **ואמר**
רב חסדא מה לו לשקר. לזה שיש לו
עדי חזקה במאי דטעין דשל אבדתי
היא אי בעי הוה א"ל להאי שיש לו

עדות (א) וזות אבות מינק דזבנתה ואכלתי שני חזקה הלכך מיגו
דמצי טעין הכי וזכה בטענה זו והוא לא חשש לטוען כי טעין נמי
של אבדתי אע"ג דמכחיש להו לעדים מהימן: **מה לו לשקר**
במקום עדים לא אמרין. כלומר כל טענה שאדם טען כגון זה
שאמר של אבדתי ואתה רוצה לקיימה על ידי מה לי לשקר וטענה זו
מכחשת עדים כי הכא לא מהימנינן ליה שהרי העדים מעידים
שטענתו שקר והיאך תקיימנה על ידי מה לי לשקר הלא ודאי
משקר הוא וחזקת השלש שנים אינה כלום דהויא לה חזקה
שלין עמה טענה והכי הלכתא: **איזיל ואייסי סהדי דאכלה סהדין**
שנין. ועדיין היה מחזר לבקש עדות של שנה שלישית ולא מלא:
אמר רב נחמן דהרא ארעא. דבתרתיין שנין לא הויא חזקה:
והדרי פירי. של צ' השנים שאכל שלא כדון דהא לא טעין מעיקרא
אריס הייתי ולפירות ירדתי דמהימנינן ליה כדלקמן דשטרלא לפירי
לא עבדי אינשי. והני מילי דאיכא סהדי דאכלינהו לפירי (א) אכל
אי ליכא סהדי דאכלינהו לפירי דארעא ופירי דידי ניהו ארעא כיון דלית ליה
ראיה בשטר ולא עדי חזקה הדרא למרה וחייב שבועה היסת על הפירות דזבנתיה מיניה דמיגו דמצי (א) אמר לא אכלתי פירות כי אם מעט
כגון עייל כורא ואפיק טפי מכורא דבהכי הוה חזקה כדלקמן [ו.]. כי אמר אכלי טובא ודידי אכלי מהימן דלין כאלו מה לי לשקר במקום עדים
שלין ידוע אם לקח קרקע זו ומבעליה אם לא אלא לפי שאבד שטרו בתוך ג' שנים מפסיד ולא דמי להא דאבי ורבא דפליגי עליה דרב
חסדא לעיל [ט"א] דהתם כיון דאיתבצירא מילתא דרב אידי קרוב טפי הרי נודע שאין לו חלק בקרקע ופירות שאכל שלא כדון אכל ואפי' בהודאת
פיו ליחייב: **אמר רב זבדי אי טעין בו'**. מילתא דאפי' נפשה היא. והכי קאמר אם מתחילה כשטענו בעל הקרקע מאי בעית בהאי ארעא אינו
לא השיב: זו מינק דזבנתה אלא לפירות ירדתי כדון אריס למחנה לשליש ולרביע או שמכרת לי פירות עד עשר שנים: **נאמן**. צוה שאכל
למפרע ובשבועה היסת דזבנתיה מיניה ואע"ג דאיכא סהדי דאכלינהו לפירי ושלין הקרקע קניו לו דלא חציף אינש למיחא לארעא דחבריה
ולמיכל פירי דחבריה צננס כדמפרש ואזיל. ומיהו מכאן ולהבא לא יאכל צלל עדים ושטר שקנה הפירות דא"כ כל אדם ירד לקרקע חבירו
ויאכל פירותיו ואמר לפירות ירדתי מאחר שלא נחשו לערעורו של בעל הקרקע: **מגלא וסובליא**. כלי גודרי תמרים המגל לגדור ומזבילא חבל
לעלות לדקל מרוב גובהו. וי"מ תזבילא סל לקבל פירות: **ואמר**. בפנינו: **איזיל ואגדריה לדיקלא דפלניא**. כלומר אלקוט הפירות: **מהימן**.
ושבקיין ליה צ"ד ללקט הפירות צלל עדים ושטר אחרי שאין ידוע שהבעלים מוחין בדבר קודם לקיטתה ואם אחא חבריה וטען להד"מ אחר שליטת
האילן לית עליה אלא שבועה היסת אכל מקמי דליגדריה אתא מריה דדיקלא ואמר להד"מ לא מהימן מלקט עד דמייית ראייה. ודוקא בשטען
מתחילה לפירות ירדתי נאמן צוה שאכל כבר אכל אם מתחלה טען מינק דזבנתה ואח"כ טען לפירות ירדתי שמכחש דבדרי הראשונים אינו
טוען וחוזר וטוען: **אי הכי אפי' ארעא נמי**. כי טעין דזבנתה מינק ליהמנוהו צלל עדי חזקה דלא חציף אינש למיחא בארעא דלא דידיה
היא ולמיכל פירותיה: **פירי נמי**. יומא אחוי שטרך: **היינו נסבא דר' אבא**. דין זה דומה לאותו דין של נסבא דר' אבא. ולא ללמוד מדר' אבא
היו רכיבין דמילתא דפשיטא היא שיגלם הקרקע אחרי שאין לו שני עדים ודומיא בעלמא מדמינן אותו. אי נמי לכך היו מדמינן האי דינא לנסבא
דר' אבא כי היכי דלהדר פירי עם ארעא דהוי כמי שיש עדים דאכל פירות דצלל עדים לא מהדרי פירות כדלעיל דרב נחמן אלא קרקע לאור:

היכי

(א) לעיל דף גל. (ב) ג' [שם]
(ג) [שם] (ד) [שם] (ה) [שם]
דברי רב יהודה הן וברך אלפס
בטויין דף קע"א. קע"ב. גריס
מאי טעמא לא חציף וכו'
וכי רב אלפס עד בטועות
פ"ו דף שד"ז: (א) [שם] (ב) [שם]
ג' דף מ"ו. (א) [שם] (ב) [שם]
(ג) [שם] (ד) [שם]

הגהות הב"ח

(א) ג"ב [שם] ומוכלי בדיה
ואמר: (ב) שם דאמר
ליה לתכריח: (ג) רשב"ם
ד"ה ויש ספרים וכו' והאי
ליורשו והוא אינו רחוי
ליורשו: (ד) ד"ה אמר רב
חסדא וכו' עדות אנת ל"ל
ומיבט זכות נמקט: (ה) תוס'
ד"ה אי הכי וכו' דשטרלא
לפירי וכו' אפי' ארעא אפי'
סא הויא: (ו) ד"ה היינו וכו'
דאמר להו אבי וכו':

הגהות חו"י

(א) ג"ב לפי פירושו ר"ל
דש עדים כמה אכל:
(ב) ג"ב לפי זה היה שאין
עדים וטען קנימי ממך
ועדיין לא החזיק ג"ש ג"כ לא
משום פרי שחייב לטעם
שמתא הרמ"ם הוה צ"ש
סימן קמה סי' ג' ובשי' שם:

מוסף רש"י

זה אומר של אבותי. היה
הקרקע והי היה שלי ועדי
(א) מה לו לשקר. לזה
המחזיק במאי דטעין דשל
אבדתי ורצה מהס אי בני
אמר כי ואלכן כהאי מינו
מהימנינן ליה (ס"ח). מה
לו לשקר במקום עדים.
כלומר ע"י האי מינו דמה
לו לשקר לא זכה בקרקע.
שהרי עדים מחזישים את
דבדרי שאומרים דשל אבדתי
דאיך היא וגם החזקה אינה
כלום שהרי אין עמה טענה
כי אם טענת שקר (ס"ח).
והדרי פירי. של שני שנים
(ושי' ב"ב.). נסבא. חסידת
כסף ממוך. לשון (רש"י מ)
הפסל נקח חרש (שבוטות
(ב). חטפי ודידי חטפי.
שלי מטעמי. שאתה גולמו
ממני (ס"ח).

מוסף תוספות

א. [ד] בחזקת בעלים
עומר. רש"י. ב. [ד] כאן
וכי אמרין מינו להאמינו
בפירי דאכיל, אע"ג דלא
מהימן בגופה דקרקע.
[ד] הלא מהימנינן ליה
בגופה דקרקע וכו', משום
דריעא טענתיה דאמרין
ליה אחוי שטרך וכו', ולכן
לענין פירי כיון דאיכא מינו
מהימן אע"ג דריעא
טענתיה. שיעמ"ק בשם שיטה
לא נודע למי. ועיין רמב"ן.
ג. [ד] ליכא למימר מה לי
לשקר שהרי להנאת עצמו
רוצה לשקר. רמב"ן.
ד. ואפי' כשאכל בעדים,
ואמאי אמרין הדרא
ארעא והדרא פירי. רש"י.
ה. דהא אית למיערי עידי
אבות ולא שייך ביה נמי
שבועה דער אחוה. שאין
נשבעין על הקרקעות
שבועה דאורייתא. שם.